

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ รูปแบบการศึกษารายกรณี โดยศึกษาตามขั้นตอนการดำเนินงานของ สุภาภค์ จันทวานิช (2543. หน้า 25) ชาติชาย นุชนารถ (2539. หน้า 79) รัตนะ บัวสนธ์ (2542. หน้า 27) และชำนาญ ปาณวงษ์ (2544. หน้า 24) ซึ่งได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 8 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การเลือกสนามวิจัย
- ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมตัวเข้าสนามวิจัย
- ขั้นตอนที่ 3 การเข้าสนาม
- ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดแหล่งข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 6 เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- ขั้นตอนที่ 8 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 การเลือกสนามวิจัย

ผู้วิจัยได้เลือกสนามในการวิจัย คือ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้แก่ โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านฟ้าใต้ ซึ่งผู้วิจัยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกโรงเรียนที่เป็นสนามวิจัยดังนี้

1. เป็นโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) รอบที่ 1 แล้ว
2. สนามวิจัยที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. สะดวกต่อการเดินทาง

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียมตัวเข้าสนามวิจัย

ผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมสำหรับตัวผู้วิจัยเอง ได้แก่ การขออนุญาตผู้กำกับกับการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการดำเนินการวิจัย ในส่วนอุปกรณ์ต่างๆ ผู้วิจัยได้จัดเตรียมอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานภาคสนาม ได้แก่ สมุดบันทึกการสังเกต กล้องถ่ายรูป และเครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็ก แล้วติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวรเพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้กำกับกับการกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน และครูใหญ่ของโรงเรียนให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยในการเข้าสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การเข้าสนาม

ผู้วิจัยนำหนังสือราชการแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวรไปยังกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน จังหวัดตาก เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการเข้าไปดำเนินการวิจัยในสนาม หลังจากนั้นผู้วิจัยจึงเข้าไปอยู่ในสนามวิจัย เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านฟ้าใส

ขั้นตอนที่ 4 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ ผู้วิจัยสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจ โดยการแนะนำตนเองตามสถานภาพและบทบาทแบบเปิดเผยกับบุคคลต่างๆ ในสนามวิจัย และเข้าไปเป็นครูช่วยสอนในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านฟ้าใส
2. การทำแผนที่ทางกายภาพ ได้แก่ การทำแผนที่โรงเรียนแสดงสภาพภูมิศาสตร์
3. การรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ สภาพทั่วไปของโรงเรียน และการรวบรวมข้อมูลใน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการเตรียมการ (2) ด้านการดำเนินการ (3) ด้านการรายงาน (4) ด้านการดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาสำหรับการประเมินภายนอก ในแต่ละด้านมีรายละเอียดในประเด็นที่ศึกษา ดังต่อไปนี้

3.1 สภาพทั่วไปของโรงเรียน

3.1.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

3.1.2 สภาพทางภูมิศาสตร์และที่ตั้งของโรงเรียน

3.1.3 จำนวนครู และนักเรียน

3.2 การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการเตรียมการ

3.2.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร

3.2.2 การแต่งตั้งกรรมการที่รับผิดชอบ

3.3 การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการดำเนินการ

3.3.1 การวางแผนปฏิบัติงาน

3.3.2 การดำเนินการตามแผน

3.3.3 การตรวจสอบประเมินผล

3.3.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน

3.4 การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการรายงาน ได้แก่

การจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี

3.5 ผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสำหรับการประเมินภายนอก

3.5.1 ผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานด้าน

ผู้เรียน

3.5.2 ผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานด้าน

ผู้บริหาร

3.5.3 ผลการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานด้านครู

ขั้นตอนที่ 5 การกำหนดแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ ประกอบด้วยแหล่งข้อมูลในแง่ของเวลา สถานที่ บุคคล มีรายละเอียดดังนี้

1. เวลา ใช้เวลาราชการปกติสำหรับการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน ใช้เวลาราชการและนอกเวลาราชการในการสัมพันธ์กับชุมชน ติดตามตารางการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน ครู และชุมชนอยู่เสมอว่าช่วงเวลาใดจะมีเหตุการณ์ใดหรือกิจกรรมใดเกิดขึ้น

2. สถานที่ ได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาล ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน วัด บ้านผู้ปกครองนักเรียน

3. บุคคล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน และกลุ่มแม่บ้าน

ขั้นตอนที่ 6 เครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ตัวผู้วิจัยซึ่งฝังตัวอยู่ในสนามวิจัย เพื่อทำการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และสัมภาษณ์ อย่างไม่มีโครงสร้างตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนด ทำการจดบันทึกภาคสนามที่จัดทำขึ้น นอกจากนั้นยังใช้อุปกรณ์อื่นๆ ช่วยประกอบการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายรูป และ เครื่องบันทึกเสียงขนาดเล็ก

ขั้นตอนที่ 7 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยคำนึงถึงความเที่ยง (Reliability) ของข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้โดยการ ตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบ ข้อมูลที่ได้มามีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ซึ่งสามารถตรวจสอบได้จากแหล่งที่มาของ ข้อมูลที่ต่างแหล่งกันว่าข้อมูลที่มาจากแหล่งต่างกันแล้วยังมีความเหมือนกันหรือไม่ หรือมีความคง เส้นคงวาหรือไม่ ทั้งนี้แหล่งที่กล่าวมา ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งบุคคล และแหล่งสถานที่

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการใช่วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน ได้แก่ การ สังเกต การสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสาร

หลังจากตรวจสอบข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปโดยการ วิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction)

การวิเคราะห์ข้อมูลสร้างข้อสรุปนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลลำดับหมวดหมู่ด้วยการ บรรยายแบบการศึกษารายกรณีของโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนที่มีการดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษา

รายละเอียดขั้นตอนที่ 4 – 7 สรุปการวางแผนเก็บรวบรวมข้อมูลได้ตามตาราง 7

ตาราง 7 สรุปการวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประเด็นหลักที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล			วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
	บุคคล	เวลา	สถานที่		
1. สภาพทั่วไปของโรงเรียน	- นักเรียน	ตาม	- โรงเรียน	การสังเกต	สร้าง
1.1 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน	- ครู	ความ	- ที่ทำการ	แบบมีส่วนร่วมและไม่	ข้อสรุปอุปนัย
1.2 สภาพทางภูมิศาสตร์และที่ตั้งของโรงเรียน	- ผู้ปกครอง	เหมาะ	ผู้ใหญ่บ้าน	มีส่วนร่วม	
1.3 จำนวนครูและนักเรียน	- คณะกรรมการสถานศึกษา	สม	- โรงพยาบาลชุมชน-อบต.	การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง	
2. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการเตรียมการ	- นักเรียน	ตาม	- โรงเรียน	การสังเกต	สร้าง
2.1 การเตรียมความพร้อมของบุคลากร	- ครู	ความ	- ชุมชน	แบบมีส่วนร่วมและไม่	ข้อสรุปอุปนัย
2.2 การแต่งตั้งกรรมการที่รับผิดชอบ	- ผู้ปกครอง	เหมาะ	- อบต.	มีส่วนร่วม	
	- คณะกรรมการสถานศึกษา	สม		การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง	

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเด็นหลักที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล			วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
	บุคคล	เวลา	สถานที่		
3. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการดำเนินการ	- นักเรียน - ครู - ผู้ปกครอง	ตามความเหมาะสม	- โรงเรียน - ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน - ชุมชน	การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม	สร้างข้อสรุปอุปนัย
3.1 การวางแผนปฏิบัติงาน	ครอง	สม			
3.2 การดำเนินการตามแผน	- คณะกรรมการสถานศึกษา			การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง	
3.3 การตรวจสอบประเมินผล					
3.4 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงงาน					
4. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาด้านการรายงาน ได้แก่ การจัดทำรายงานประเมินตนเองหรือรายงานประจำปี	- นักเรียน - ครู - ผู้ปกครอง - คณะกรรมการสถานศึกษา	ตามความเหมาะสม	- โรงเรียน	การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง	สร้างข้อสรุปอุปนัย

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเด็นหลักที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล			วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	การวิเคราะห์ข้อมูล
	บุคคล	เวลา	สถานที่		
5. การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานสำหรับการประเมินภายนอก	- นักเรียน - ครู - ผู้ปกครอง	ตามความเหมาะสม	- โรงเรียน - ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน	การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและมีส่วนร่วม	สร้างข้อสรุปอุปนัย
5.1 การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานด้านผู้เรียน	- คณะกรรมการสถานศึกษา		- โรงพยาบาล - ชุมชน - อบต.	การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง	
5.2 การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานด้านผู้บริหาร					
5.3 การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานด้านครู					

ขั้นตอนที่ 8 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอในลักษณะการใช้ข้อความบรรยาย ประกอบภาพ และสร้างเป็นข้อสรุปอุปนัย